

Den 29. september 2010

FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Inspektion af Statsfængslet Møgelkær den 25. februar 2010

ENDELIG

J.nr. 2010-0063-6280/TAN

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3
2.	Bygningsmæssige forhold mv.....	4
2.1.	Generelt	4
2.1.1.	Planlagte projekter	6
2.1.2.	Skimmelsvamp.....	6
2.2.	Afdelinger.....	7
2.2.1.	Afdeling A.....	7
2.2.2.	Afdeling P.....	8
2.3.	Øvrige rum mv.	9
2.3.1.	Kirke/kulturhus	9
2.3.2.	Motionsrum	9
2.3.3.	Øvrige fritidsfaciliteter	10
2.4.	Arbejdspladser	11
3.	Beskæftigelse	12
3.1.	Arbejde.....	12
3.2.	Undervisning.....	14
3.3.	Særlige behandlingsprogrammer	17
4.	Fritid	17
5.	Samtaler med talsmændene.....	20
5.1.	Samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger	20
5.1.1.	Beløbsgrænse mv.....	20
5.1.2.	De kvindelige indsatte særlige behov	21
5.1.3.	Statsfængslets sagsbehandlingstid	22
5.1.4.	Anmodningssedler	22
5.2.	Samtale med talsmanden for behandlingsafdelingen O.....	22
5.2.1.	Behandlingsfaciliteter.....	22
6.	Andre forhold	23
6.1.	Købmand, forplejning.....	23
6.2.	Euforiserende stoffer	24
6.3.	Mobiltelefoner	25
7.	Rapportgennemgang	26
7.1.	Lidt om sagerne	27
7.2.	Betingelser	27
7.3.	Afskæring af partsaktindsigt mv.....	29
7.3.1.	Udtaleret mv.....	29

7.4.	Ophør.....	30
7.5.	Kompetence.....	31
7.6.	Andre sager	32
	Opfølgning	33
	Underretning.....	33

1. Indledning

Som led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg den 7. juni 1999 inspektion af Statsfængslet Møgelkær. Den 17. marts 2000 afgav jeg en endelig rapport om denne inspektion, og inspektionen blev fulgt op i en opfølgingsrapport af 6. februar 2001.

Den 25. februar 2010 foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere endnu en inspektion af Statsfængslet Møgelkær.

Inspektionen den 25. februar 2010 bestod af en rundgang i dele af fængslet og samtaler med ledelsen, samarbejdsudvalget, talsmændene, herunder fællestalsmanden, for de almindelige åbne afdelinger samt talsmanden for behandlingsafdelingen, afdeling O. Herudover havde jeg samtaler med de enkelte indsatte der havde ønsket det.

Fængslets talsmænd og de øvrige indsatte var forud for inspektionen blevet gjort bekendt med inspektionen og med muligheden for at få en samtale med mig om henholdsvis generelle forhold om institutionen og den indsattes egne forhold. Ved inspektionens afslutning havde jeg et møde med fængslets ledelse om bl.a. de generelle forhold der var blevet bragt frem under mine samtaler med talsmændene.

Talsmændene har senere – henholdsvis den 3. og 5. marts 2010 – fået et skriftligt svar som opfølgning på samtalerne. I brevene meddelte jeg at nærmere angivne forhold ville indgå i rapporten om inspektionen. Statsfængslet modtog en kopi af brevene.

De fleste af de indsatte som jeg havde samtaler med, modtog også senere et skriftligt svar om de forhold som de rejste. Enkelte af de indsatte som jeg havde samtaler med, modtog efter udtrykkelig aftale ikke et skriftligt svar.

Under samtalen med ledelsen afleverede jeg en skriftlig anmodning om udlevering af rapportmateriale om de seneste 10 sager om udelukkelse fra fællesskab forud for varslingen den 12. januar 2010. Jeg modtog under inspektionen 10 sager om midlertidig udelukkelse fra fællesskab som gennemgås under pkt. 7 nedenfor.

Inspektionen den 25. februar 2010 omfattede de bygningsmæssige ændringer der er sket siden sidste inspektion. Inspektionen omfattede endvidere beskæftigelsen af de indsatte, fritiden i statsfængslet og de spørgsmål der blev rejst af talsmændene.

Under inspektionen spurgte jeg bl.a. på grundlag af en tjekliste til enkelte andre forhold, men disse forhold er kun omtalt i rapporten i det omfang jeg har fundet anledning til det.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til statsfængslet og Direktoratet for Kriminalforsorgen til eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Statsfængslet er i e-mail af 1. september 2010 kommet med sine bemærkninger, herunder korrigeret enkelte af de oplysninger som jeg fik forud for inspektionen. Bemærkningerne er indarbejdet i denne rapport.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

Under inspektionen besigtigede jeg ikke alle statsfængslets bygninger, og de bygningsmæssige forhold er også kun omtalt i rapporten i det omfang jeg har fundet anledning til det.

2.1. Generelt

Statsfængslet Møgelkær er – som også nævnt i rapporten af 17. marts 2000 om min inspektion den 7. juni 1999 – et åbent fængsel som er beliggende i den tidligere hovedgård "Møgelkærs" bygninger, ca. 12. km. sydøst for Horsens.

Kapaciteten i statsfængslet er siden sidste inspektion steget fra 126 til 176 pladser.

Statsfængslet har siden nedlæggelsen af kvindefængselsafdelingen Amstrup i 2000 også kunnet modtage kvindelige afsonere. Herudover er der i 2006 etableret to behandlingsafdelinger. En afdeling til døgnbehandling målrettet til misbrugere af narkotika og en afdeling til dagbehandling målrettet til misbrugere af alkohol.

Siden sidste inspektion er afdeling K-L (halvåben) som et forsøgsprojekt blevet omdannet til en specialafdeling for sædelighedsdømte. Projektet kører fortsat på forsøgsbasis, men det fremgår af det materiale som jeg modtog fra fængslet forud for inspektionen, at der er opnået gode resultater på afdelingen. En stor del af de indsatte er således senere blevet motiveret til at påbegynde behandling.

Afdeling K-L ligger i en bygning fra 1972 med senere tilbygning. Bygningen har for nylig gennemgået en større facaderenovering og fået udskiftet varmesystem samt vinduer. Disse tiltag har forbedret bygningens indeklima. Siden sidste inspektion er der også etableret et motionsrum på afdelingen.

Statsfængslet har i 2009 fået lagt ny asfaltbelægning og fået etableret bedre lokaler til frisør og fysioterapeut. Herudover er et projekt med etablering af en personalemesse færdiggjort, og statsfængslets personale råder nu over en god opholdsstue, et godt køkken og overnatnings- og omklædningsfaciliteter som personalet kan benytte mellem deres vagter.

Det fremgår endvidere af det materiale som jeg modtog forud for inspektionen, at statsfængslet på tidspunktet for inspektionen var i gang med en renovering af skolen. Renoveringen skal sikre bedre undervisningsfaciliteter til de selvstuderende, bedre fællesrum, indeklima og personalefaciliteter. Projektet forventedes afsluttet medio 2010.

Herudover var der på tidspunktet for inspektionen et igangværende projekt med etablering af bedre toiletforhold for de indsatte som er beskæftiget i montageværkstedet. Det projekt forventedes afsluttet efter 1. kvartal 2010.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om de ovenstående projekter er afsluttet.

Statsfængslet har oplyst at vedligeholdelsesstandarder i statsfængslet spænder fra nyrenoveret til brugeligt, og at statsfængslet i forbindelse med renoveringer og ombygninger udskifter gammelt inventar.

Statsfængslet har endvidere oplyst at der i statsfængslets bygninger – efter ansættelsen af en værkfører med en maleruddannelse – er blevet udført meget malerarbejde, og at de indsatte er med til at udføre arbejdet. Herudover har statsfængslet oplyst at et arkitektfirma hvert andet år foretager bygningssyn, og at resultaterne fra bygningssynene indgår i statsfængslets årlige aktivitetsplaner som der løbende følges op på.

Jeg har noteret mig det som statsfængslet har oplyst om vedligeholdelsesstandarder, herunder at gammelt inventar udskiftes i forbindelse med renoveringer og ombygninger, og at et arkitektfirma hvert andet år foretager bygningssyn.

2.1.1. Planlagte projekter

Statsfængslet har forud for inspektionen oplyst at der for at sikre bedre orden og overblik er planer om at etablere et nyt værktøjsrum ved "grønne fag". Dette vil samtidig skabe mulighed for etablering af en frokoststue til personalet.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om status på projektet.

2.1.2. Skimmelsvamp

Af det materiale som jeg modtog fra statsfængslet forud for inspektionen, fremgår bl.a. følgende:

"Renovering af afdeling GH på grund af konstateret fugt i bygningen – alternativt nybyggeri. Næste skridt i sagen sker i april 2010, hvor der er samlet op på måling af grundvandshøjde – underjordiske rør – tagkonstruktion m.m."

Det fremgår bl.a. af materiale som jeg forud for inspektionen modtog fra talsmændene, herunder fællestalsmanden, for de almindelige åbne afdelinger at der er konstateret skimmelsvamp i stuetagen i bygningen som huser statsfængslets afdeling G-H, og at Teknologisk Institut i den forbindelse har foretaget en fugt og mikrobiologisk undersøgelse af bygningen.

Talsmændene oplyste under inspektionen at de indsatte ikke var blevet informeret om sundhedsfaren ved skimmelsvampsangrebet, men at fængselsfunktionærerne derimod havde fået tilbud om at få taget en blodprøve med henblik på at vurdere om de er udsat for sundhedsfare. Talsmændene fremsatte under samtalen forslag om inddragelse af embedslægen eller Sundhedsstyrelsen i sagen.

Under den afsluttende samtale med ledelsen spurgte jeg til sagens status. Ledelsen oplyste at ledelsen havde sikret sig at der ikke er sundhedsfare forbundet med ophold i bygningen, og at ledelsen er i gang med at undersøge hvad der skal ske med bygningen, herunder hvorvidt den eventuelt skal rives ned. Ledelsen oplyste endvidere at fængselsfunktionærerne ikke har fået tilbud om udtagning af en blodprøve. Herudover henviste ledelsen til de indsattes mulighed for at tale med en sygeplejerske om sundhedsfaren.

Jeg har noteret mig at ledelsen har sikret sig at der ikke er sundhedsfare forbundet med ophold i bygningen, og at de indsatte har mulighed for at tale med en sygeplejerske om sundhedsfaren.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om status i skimmelsvampsagen. Jeg beder endvidere statsfængslet om at oplyse hvilke eventuelle sagsskridt der er foretaget siden april 2010.

2.2. Afdelinger

Statsfængslet har 12 belægningsafdelinger fordelt på enhederne Syd, Nord og Øst. Herudover har statsfængslet en straf-/isolationsafdeling (afdeling I). 30 af statsfængslets 176 pladser er placeret i den halvåbne afdeling K-L. Statsfængslet har som nævnt siden sidste inspektion fået mulighed for at modtage kvindelige afsonere. På dagen for inspektionen var der 25 kvindelige afsonere i statsfængslet.

2.2.1. Afdeling A

Under rundgangen besigtigede jeg bl.a. afdeling A som er en belægningsafdeling for 15 mandlige fængselsafsonere.

Afdelingen fremstod noget slidt.

Jeg besigtigede stue 11 som har et areal på 3 x 2,03 m. Denne stue var for nylig blevet renoveret og indrettet med nyt inventar specialbygget til små stuer. Stuen fremstod meget pæn og synede på grund af det specialbyggede inventar større end arealet på de 3 x 2,03 m.

Herudover besigtigede jeg stue 2. Stuen har samme størrelse som stue 11, men var ikke indrettet med nyt specialbygget inventar. Inventaret i denne stuen fremstod slidt, og stuen synedes en del mindre end stue 11.

Ledelse oplyste at alle afdelingens små stuer, som stue 11, skal have udskiftet inventaret, og at de gamle tv-apparater skal udskiftes til fladskærms-tv. Det nye stueinventar fabrikeres i statsfængslet hvilket skaber noget produktion. Jeg henviser til det nedenstående under pkt. 3.1 om den generelle beskæftigelsessituation i statsfængslet.

Projektet forventedes at være færdigt ultimo maj 2010.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om stuerenoveringen, herunder udskiftningen af de gamle tv-apparater, er afsluttet.

Jeg beder endvidere statsfængslet om at oplyse om statsfængslet i forbindelse med stuerenovering også overvejer at friske afdelingens fællesarealer op.

2.2.2. Afdeling P

Under rundgangen besigtigede jeg bl.a. også afdeling P som er en belægningsafdeling for otte kvinder og en del af afdeling Øst. Afdeling Øst er indrettet i en nedlagt flygtningelandsby som blev opstillet til midlertidig brug i 2003, og som efter planen skulle nedlægges igen efter et halvt til et helt år. Pladserne kunne imidlertid ikke undværes og efter to år blev bygningerne lovliggjorte (indlagt varme og isoleret). Statsfængslet har oplyst at der i dag ingen tidshorisont er for den fortsatte anvendelse af bygningerne.

Afdelingen har to dobbeltstuer, og vi besigtigede den ene dobbeltstue (stue 1). Stuen har et areal på 4 x 3 m, og der boede på tidspunktet for inspektionen to indsatte på stuen. Stuen var bl.a. indrettet med to senge, et skab, et køleskab, et fjernsyn samt et skrivebord. Dobbeltstuerne er normalt indrettet med to køleskabe medmindre de indsatte på stuen beder om at få det ene fjernet. Inventaret i stue 1 fremstod noget slidt.

På afdelingen besigtigede jeg endvidere baderummet og fællesarealet/køkkenet.

Baderummet var indrettet med to bade og en håndvask. I loftet var der flere brune plamager som jeg går ud fra er forårsaget af fugt.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om der er fugtproblemer i baderummet, herunder hvad statsfængslet i bekræftende fald gør for at udbedre problemerne.

Fællesarealet/køkkenet er bl.a. indrettet med skabe, køkkenvask og komfur langs den ene side. I midten af rummet er der et spisebord med stole, og et hjørne af lokalet er indrettet med sofa og sofabord. Afdelingens gangarealer har hvidmalede vægge, grå dørkarme og gråt linoleumsgulv.

Da den nedlagte flygtningelandsby i sin tid blev opstillet som en midlertidig løsning på pladsproblemer, beder jeg direktoratet om at oplyse om direktoratet har planer om på sigt at ophøre med brugen af bygningerne.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Kirke/kulturhus

Statsfængslet har siden sidste inspektion fået en kirke med et integreret kulturhus.

Bygningen blev indviet den 16. december 2007, og pengene til projektet er bl.a. doneret af A.P. Møller Fonden.

Bygningen er i to etager med en vindeltrappe til 1. sal.

I stuetagen findes kirken og kirkens kaffebar. Kirkerummet er bl.a. indrettet med et alter, en prædikestol, en døbefont og et skib. Alt er udført i farverigt glas af en lokal kunstner. Rummet er bygget med delvis skråvægge, loft til kip og synlige bjælker.

I tilknytning til kirkerummet er der (lige når man træder ind i bygningen) indrettet en kaffebar der som udgangspunkt holder åbent tirsdag, torsdag og lørdag i tidsrummet fra kl. 18.30 til kl. 20.30. I kaffebaren har de indsatte mulighed for at købe bl.a. kaffe, the, kakao og sodavand samt slik, chokolade og kager.

Bygningens 1. sal fungerer som kulturhus. Rummet er indrettet med to langborde med tilhørende stole samt et hyggeshjørne med komfortable stole. Rummet er udsmykket med billeder på væggene og planter. 1. sal er ligeledes bygget med delvis skråvægge, loft til kip og synlige bjælker.

Det fremgår af det materiale som jeg modtog fra statsfængslet forud for inspektionen, at der allerede er meget aktivitet i kirken, og at det forventes at aktiviteten vil øges når den nyansatte præst og kulturmedarbejder (en samlet stilling) kommer rigtigt i gang med sit arbejde.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om der siden inspektionen den 25. februar 2010 har været afholdt fællesarrangementer i kulturhuset – og i bekræftende fald hvilke.

Som jeg også gav udtryk for under inspektionen, er statsfængslets nye kirke med integreret kulturhus meget flot.

2.3.2. Motionsrum

Tagetagen på statsfængslets bygning 42 A er indrettet som et fritidsområde. I den ene ende er der et motionsrum. Motionsrummet er stort, men bar præg af flittigt brug og fremstod generelt slidt med bl.a. huller i murværket.

Motionsrummet har spejle på den ene væg og en opslagstavle med vejledning i brug af maskinerne. På væggen ved siden af opslagstavlen hang der også vejledninger i brug af maskinerne. Flere af vejledningerne (både på opslagstavlen og på væggen) var revet i stykker eller helt revet ned.

Der bør være vejledninger i (korrekt) brug af samtlige motionsredskaber. Jeg går på den baggrund ud fra at statsfængslet sætter nye vejledninger op til erstatning for både de ned- og iturevne.

Af udstyr var der bl.a. håndvægte, bænke, træningsmaskiner og en ribbe. Udstyret fremstod – ligesom selve rummet – slidt. Det blev oplyst at der ikke altid er en fængselsinstruktør til stede med de indsatte i motionsrummet.

Ledelsen tilkendegav under inspektionen at motionsrummet trænger til vedligeholdelse.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om statsfængslet – i forlængelse af sin tilkendegivelse under inspektionen – har foretaget vedligeholdelsesarbejde i motionsrummet.

2.3.3. Øvrige fritidsfaciliteter

På udendørsområdet omkring statsfængslets bygninger er der forskellige arealer som er indrettet til brug for de indsatte i fritiden, herunder bl.a. en fodboldbane. Statsfængslets udendørsfritidsfaciliteter blev ikke nærmere besigtiget under denne inspektion.

I statsfængslets (indendørs) fritidsområde findes der – ud over motionsrummet – også en række andre fritidsfaciliteter.

Statsfængslet har bl.a. fået et rum til spinning som er indrettet med fem cykler og en cykel til instruktøren samt to stepmaskiner. Der er også et solarium i fritidsområdet.

Statsfængslets bibliotek er også placeret i fritidsområdet. Biblioteket gav indtryk af at være velforsynet med bøger. Jeg henviser til det som jeg har anført under pkt. 4 om adgangen til udenlandske bøger. I tilknytning til biblioteket er der indrettet en opholdsstue med fjernsyn.

Siden sidste inspektion er statsfængslets keramikværksted blevet erstattet af et glasværksted. Glasværkstedet er bl.a. indrettet med et bord i midten af værkstedet, et langbord og skabe til brug for opbevaring. Herudover er der en drejbænk i værkstedet. Ovnene til glasbrænding er placeret i et lille separat rum i tilknytning til værkstedet. Ledelsen oplyste under rundgangen at de indsatte er meget interesseret i at arbejde i glasværkstedet.

I statsfængslets fritidsområde er der også et billedværksted som er indrettet med et langt arbejdsbord i midten af lokalet.

De ovenstående fritidsfaciliteter giver mig ikke anledning til bemærkninger.

2.4. Arbejdspladser

Statsfængslet har tre produktionsværksteder. Et snedkerværksted, et montageværksted og et maskinværksted.

I tilknytning til snedkerværkstedet er der et lakeringsrum. I forbindelse med min tidligere inspektion af statsfængslet konstaterede jeg at der var en kraftig, ubehagelig lugt i lakeringsrummet hvilket ledelsen var enig i. Følgende fremgår bl.a. af min rapport af 17. marts 2000:

"(...) Der anvendes syrehærdende lak idet vandbaseret ifølge fængslets ledende overvagtimester ikke kan anvendes på egetræ som der p.t. arbejdes med. Den ledende overvagtimester har endvidere påpeget at vandbaseret lak udgør et hel-seproblem på lige fod med syrehærdende lak.

Der findes masker i lakeringsrummet som de indsatte imidlertid ikke benytter. Arbejdstilsynets tilsyn af lakeringsrummet har ikke givet anledning til tilsynsrapporter fra Arbejdstilsynet.

Ledelsen tilføjede at snedkeriet i øvrigt skal have en tilbygning, og at et skitseprojekt den samme dag var sendt til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Byggeriet forventes iværksat i løbet af efteråret."

Jeg henstillede i min rapport af 17. marts 2000 at ledelsen over for det personale der er tilknyttet snedkerværkstedet, indskærpede vigtigheden af at de indsatte benyttede masker og andre beskyttelsesmidler samt orienterede om de eventuelle konsekvenser af manglende brug af sådan beskyttelse.

Af det materiale som jeg modtog fra statsfængslet forud for inspektionen den 25. februar 2010, fremgår det at ombygningen af maskinsnedkeriet blev afsluttet i 2009, og at dette bl.a. betød at statsfængslet nu råder over et lakeringsrum som kun bruger vandbaserede lakker. Herudover har ombygningen også omfattet etablering af gode og lyse produktionshaller samt bedre personale faciliteter.

Under rundgangen i statsfængslet konstaterede jeg at der ikke længere var en ubehagelig lugt i lakeringsrummet.

Jeg har ingen bemærkninger til værkstedsfaciliteterne som fremstod flotte og rummelige.

3. Beskæftigelse

De indsatte i statsfængslet kan være beskæftiget med arbejde, undervisning og behandling.

Der er beskæftigelsespligt i statsfængslet. Beskæftigelsespligten omfatter også efterlønsmodtagere og pensionister. Alle indsatte bliver en af de første dage efter indsættelsen indkaldt til en samtale for at afdække den pågældendes ønske om beskæftigelse under afsoningen.

3.1. Arbejde

Det fremgår af statsfængslets beskæftigelsesplan for 2010 at produktionsværkstederne (bestående af snedker-, maskin- og montageværkstederne samt skoven og produktionsskolen for de svagere indsatte) efter planen skal beskæftige 68 indsatte.

Snedkerværkstedet beskæftiger kun indsatte fra afdeling K-L og er arbejdsplads for 20 indsatte fra denne afdeling.

Efter beskæftigelsesplanen skal 62 indsatte være beskæftiget med statsfængslets økonomifag. Økonomifagene omfatter bl.a. bygningstjenesten samt statsfængslets chauffører og gangmænd.

Ved arbejdsvægring placeres de indsatte i særlige rum (enrumsanbringelser). For så vidt angår den fremgangsmåde der bruges over for arbejdsværgende i statsfængslet, henviser jeg til det som jeg har anført i min rapport af 17. marts 2000 og opfølgingsrapporten af 6. februar 2001 om min tidligere inspektion af statsfængslet.

Det fremgår af husordenen for behandlingsafdelingen O at de indsatte på denne afdeling er beskæftiget med behandling samt anden form for aktivering, herunder madlavning, rengøring, udendørs vedligeholdelse og motion. Det fremgår endvidere af husordenen at hvis de indsatte nægter at deltage i behandling eller planlagte aktiviteter, herunder daglige gøremål, kan dette blive betragtet som arbejdsvægring og medføre anbringelse på afdeling I (straf- og isolationsafdelingen). Gentagelsestilfælde anses som kontraktbrud og kan medføre at den indsatte bortvises fra behandlingsafdelingen.

Ledelsen oplyste under den indledende samtale at ca. 10 pct. af de indsatte sygemelder sig pr. dag. Under sygemeldingen skal den indsatte befinde sig på sin stue på afdelingen.

Det fremgår af statsfængslets resultatkontrakt at beskæftigelsesgraden i statsfængslet minimum skal udgøre 80 pct.

Under inspektionen oplyste ledelsen at der er god beskæftigelse i montageværkstedet, men at snedkerværkstedet på tidspunktet for inspektionen ikke havde så mange ordrer, og at det generelt var svært at skaffe nye ordrer.

Ledelsen oplyste endvidere at den manglende produktion (primært i snedkerværkstedet) bl.a. skyldes den manglende mulighed for afsætning af celleinventar til kriminalforsorgens institutioner, og at beskæftigelsen i statsfængslet samlet set ikke var god på tidspunktet for inspektionen.

Under inspektionen blev bl.a. spørgsmålet om kalkulationssystemets betydning for produktionen og ordretilgangen i statsfængslet drøftet.

Jeg kan til statsfængslets orientering oplyse at jeg i en generel sag som jeg af egen drift har rejst om beskæftigelsen i arresthusene, har anmodet Direktoratet for Kriminalforsorgen om at udtale sig om hvilken betydning direktoratet mener at kalkulationssystemet har for beskæftigelsessituationen i kriminalforsorgens institutioner. Jeg har også bedt direktoratet om at få oplyst om direktoratet har overvejet, eller er indstillet på at overveje, at tage initiativ til at der sker ændringer i kalkulationssystemet med henblik på at skabe bedre muligheder for at tilføre beskæftigelse til kriminalforsorgens institutioner. Jeg har modtaget svar fra direktoratet i sagen, og jeg overvejer i øjeblikket sagens videre forløb.

Jeg beder statsfængslet om at underrette mig om den aktuelle status for beskæftigelsessituationen.

3.2. Undervisning

Statsfængslet har to skoler. De indsatte på den halvåbne afdeling K-L har deres egen skole som er beliggende i en separat bygning. Jeg besøgte ikke statsfængslets skoler under inspektionen.

Siden sidste inspektion har Statsfængslet Møgelkær – som forgangsinstitution – indført VOKS (Vejlednings- Og KompetanceSystem). Modellen går i alt væsentlighed ud på at etablere mulighed for at de indsatte kan deltage i erhvervsrettede uddannelsesaktiviteter så snart de starter deres afsoning. Det fremgår af det materiale som jeg modtog fra statsfængslet forud for inspektionen, at statsfængslet er godkendt til at gennemføre grundforløbet til en erhvervsuddannelse i samarbejde med forskellige erhvervsskoler.

Ledelsen gav under inspektionen udtryk for stor tilfredshed med VOKS. Modellen er også blevet implementeret i andre af kriminalforsorgens fængsler.

Ledelsen oplyste at der for statsfængslet også er økonomiske fordele forbundet med VOKS. Modellen finansieres i høj grad via Undervisningsministeriets taxametersystem da statsfængslet tilbyder den samme type undervisning som erhvervsskolerne.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse hvor mange indsatte der i øjeblikket er i gang med et grundforløb til en erhvervsuddannelse.

I forbindelse med min tidligere inspektion af statsfængslet beskæftigede jeg mig med spørgsmålet om specialundervisning til ord- og talblinde. Det fremgår af min opfølgingsrapport af 6. februar 2001 om inspektionen at statsfængslet siden inspektionen den 7. juni 1999 havde forstærket sit samarbejde med VUC i Horsens, hvor der løbende oprettes hold for læsesvage elever, og at statsfængslet herefter kunne sende flere indsatte på sådanne kurser. Det fremgår endvidere af opfølgingsrapporten at statsfængslet ”i den nærmeste fremtid økonomisk får mulighed for at anskaffe PC-baserede undervisningsprogrammer, der henvender sig til læse- og talesvage [talsvage; min rettelse] indsatte.”

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om statsfængslet på nuværende tidspunkt har anskaffet pc-baserede undervisningsprogrammer til læse- og talsvage indsatte.

Under min samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger gav de udtryk for at den undervisning der tilbydes i statsfængslet, er for begrænset.

Talsmændene oplyste endvidere at der er ventetid (ventelister) på at modtage undervisning hvilket medfører at de indsatte mister motivationen. Herudover oplyste talsmændene at den ene af statsfængslets tre lærere er blevet afskediget hvilket er meget problematisk set i forhold til statsfængslets i forvejen begrænsede undervisningskapacitet.

Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale at afskedigelsen af den ene lærer – som følge af tvungne besparelser – betyder at undervisningen i dansk som andet sprog bortfalder, og at den øvrige danskundervisning overtages af statsfængslets resterende lærere.

Ledelsen oplyste endvidere at ledelsen har prioriteret at fortsætte med VOKS, men at ledelsen nærmere vil overveje hvordan den "almindelige" undervisning og VOKS – efter at den ene lærer nu er stoppet – fremover skal fungere.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om disse nærmere overvejelser konkret har udmøntet sig i nogle tiltag.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i forbindelse med min inspektion af Statsfængslet på Kragsskovhede den 22. og 23. marts 2007 oplyst at en 3-måneders ventetid på undervisning ikke er acceptabel. Direktoratet oplyste endvidere at direktoratet i et brev af 19. december 2007 meddelte alle fængsler at direktoratet skal underrettes hvis ventetiden til skolegang er længere end 3 uger.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om der er ventetid (ventelister) til undervisning – og i bekræftende fald hvor lang ventetiden er.

Talsmændene gav under samtalen også udtryk for at netbaseret undervisning (fjernundervisning) i en vis grad ville kunne afhjælpe problemet med den begrænsede undervisning i statsfængslet.

Jeg er bekendt med at mere uddannelse til indsatte er et af hovedelementerne i den flerårsaftale som er indgået for kriminalforsorgen for 2008-2011. Det er i den forbindelse nævnt at der bør etableres et system til netbaseret undervisning i fængslerne

som fuldt ud tager højde for de særlige sikkerhedsforhold som er nødvendige i fængslerne. Der er afsat midler i 2009 og følgende år (i alt 28,7 mio. kr. i aftaleperioden) til etablering og drift af særligt sikrede pc-undervisningsnetværk i kriminalforsorgens institutioner.

Jeg kan tilføje at direktoratet – i en sag som Folketingets Ombudsmand af egen drift har rejst om de indsattes adgang til pc'er i de lukkede fængsler – i brev af 2. juni 2010 bl.a. har oplyst følgende om status vedrørende indsattes adgang til pc'er og internet:

”(…) at der fortsat arbejdes målrettet på området vedr. de indsattes adgang til Pc'er og Internet i åbne og lukkede fængsler, herunder særligt at kunne give adgang til et sikret pc-netværk til brug for undervisningen i lukkede fængsler og nogle arresthuse.

(…)

Det er dog vigtigt at understrege at der er tale om en længerevarende arbejdsproces, eftersom der løbende skal tages væsentlige tekniske, pædagogiske, resource- og sikkerhedsmæssige hensyn, som direktoratet ikke kan risikere at gå på kompromis med for at fremme processen. Desuden vil arbejdsprocessen omfatte nødvendige høringer samt mere praktiske og lovtekniske tiltag, som også tager tid, men som direktoratet naturligvis har fokus på at fremme i det omfang, det er muligt.

Direktoratets arbejde vedr. indsattes adgang til pc'er og Internet forventes fortsat at tage tid. Der er strammet op om arbejdsprocessen, og der er generelt stor fokus på at fremme processen mest muligt.”

Jeg vil i den sag som Folketingets Ombudsmand har rejst af egen drift om de indsattes adgang til pc'er i de lukkede fængsler også følge med i status vedrørende etableringen af et system til netbaseret undervisning i fængslerne.

Jeg bemærker at temaet i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 4 2010, er uddannelse af de indsatte. Heri redegøres også for status.

3.3. Særlige behandlingsprogrammer

Ifølge statsfængslets resultatkontrakt for 2010 skal statsfængslet gennemføre minimum 337 programvirksomhedstimer fordelt på 3 kurser i Kognitive Skills (Det Kognitive Færdighedsprogram), 4 kurser i Anger Management (håndtering af vrede) samt 2 Booster-hold (opfølgingsprogram til Det Kognitive Færdighedsprogram).

Under min samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger oplyste de at de kvindelige indsatte i statsfængslet ikke får tilbud om at deltage i Det Kognitive Færdighedsprogram som ifølge talsmændenes oplysninger er en forudsætning for prøveløsladelse efter afsoning af halvdelen af straffetiden.

Ledelsen har oplyst at deltagelse i Det Kognitive Færdighedsprogram ikke er en forudsætning for prøveløsladelse efter afsoning af halvdelen af straffetiden, men at det er en væsentlig faktor i flere af sagerne da det tæller som en særlig indsats. Ledelsen har endvidere oplyst at programmet også tilbydes til kvinder, og at der i såvel 2008 som i 2009 har kørt et hold for kvinder, men at det kan være svært at nå op på et tilstrækkeligt antal kvindelige deltagere. Der udbydes kun ca. fire hold årligt, og kvinder og mænd må ikke deltage på det samme hold. Holdene må derfor planlægges efter ventelisterne og det aktuelle behov hos henholdsvis mænd og kvinder.

Da jeg forstår, at ledelsen har fokus på at Det Kognitive Færdighedsprogram også udbydes til kvinder, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette punkt.

4. Fritid

De indsatte har uden for normal arbejdstid og i weekenderne mulighed for at tilbringe fritiden i fritidsområdet med bl.a. aktiviteter i hobbyværkstederne eller træning i motionsrummet.

Statsfængslet Møgelkær er ikke omfattet af den såkaldte green card-ordning (tidligere Sdr. Omme-modellen). Denne ordning indebærer bl.a. at indsatte skal være i besiddelse af et "green card" for at kunne benytte kondirummet. Dette kort kan kun udstedes hvis den indsatte aflægger en ren urinprøve, og kortet kan inddrages hvis den indsatte senere aflægger en positiv urinprøve. Træning foregår i øvrigt under vejledning af særligt uddannet personale.

Selvom statsfængslet ikke er omfattet af green card-ordningen, har ledelsen oplyst at der er meget fokus på de indsattes eventuelle brug af anabole steroider, og som ved

green card-ordningen er reaktionen over for de indsatte ved indtagelsen af anabole steroider udelukkelse fra motionsrummet i en periode.

De indsatte har i fritiden også mulighed for at bruge kirkens kaffebar, kulturhuset og biblioteket.

§ 58, stk. 1, i straffuldbyrdelsesloven vedrører indsattes ret til avislæsning mv. Bestemmelsens stk. 2 omhandler adgangen til bøger og tidsskrifter. Af stk. 3 fremgår det at udenlandske indsatte så vidt muligt bør have adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv. på deres eget sprog.

Spørgsmålet om indsattes adgang til aviser og bøger mv., jf. straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 1 og 2, blev ikke nærmere drøftet under inspektionen, men som det fremgår ovenfor under pkt. 2.3.3, gav statsfængslets bibliotek indtryk af at være velforsynet med bøger. Jeg beder statsfængslet om at oplyse hvordan statsfængslet lever op til bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 1, om ret til avislæsning mv.

Spørgsmålet om udenlandske indsattes adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv., jf. bestemmelsens stk. 3, blev heller ikke nærmere drøftet under inspektionen. Jeg beder statsfængslet om at oplyse andelen af udenlandske indsatte (aktuelt og om muligt over en længere periode) og om hvorvidt disse indsatte har adgang til aviser, tidsskrifter og bøger i statsfængslet på deres eget sprog, jf. § 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven.

De indsatte har også mulighed for at deltage i aktiviteter udenfor fængslet, herunder mulighed for at spille indendørs fodbold og badminton i den lokale hal. En gang ugentligt arrangeres der en tur til Hedensted Svømmehal, og de indsatte har ligeledes mulighed for at komme med på spontane ture til eksempelvis Randers Regnskov og Givskud Dyrepark. Der er også mulighed for at deltage i løbetræning uden for statsfængslets område.

For de aktiviteter som foregår uden for statsfængslets område, er der er fastsat et maksimalt deltagerantal.

Indsatte på afdeling K-L og behandlingsafdelingen O blandes (heller) ikke i fritiden med de øvrige indsatte.

De indsatte på afdeling K-L har i fritiden mulighed for at bruge motionsrummet på afdelingen. De indsatte har også mulighed for at deltage i aktiviteter uden for statsfængslets område, eksempelvis bowling. Herudover har de indsatte på afdeling K-L mulighed for at bruge eksempelvis de udendørs sportspladser på statsfængslets område (ledsaget af personale).

For så vidt angår afdeling O oplyste ledelsen at der i de indsattes behandlingsprogrammer indgår meget fysisk aktivitet, jf. også det under pkt. 3.1 anførte. De indsatte har endvidere i fritiden mulighed for at deltage i aktiviteter uden for statsfængslets område, eksempelvis svømning og badminton. Herudover har de indsatte også mulighed for at bruge statsfængslets motionsrum og at deltage i gå-, cykel- og løbeture (ledsaget af personale).

Det fremgår bl.a. af de husordener som jeg modtog forud for inspektionen, at der på de enkelte afdelinger udarbejdes (ugentlige) oversigter over de fritidsaktiviteter som de indsatte har mulighed for at deltage i.

Af husordenen for behandlingsafdelingen O fremgår det at der hver onsdag kl. 15.00 afholdes husmøde, og at den kommende uges eventuelle udflugter mv. planlægges på det møde.

Under min samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger oplyste de at de tilbudte udendørsaktiviteter – eksempelvis løbeture uden for statsfængslets område – ofte aflyses, og at det i høj grad skyldes at det er frivilligt for personalet om de vil dyrke "fritid" med de indsatte. Talsmændene oplyste endvidere at der kun er en lille håndfuld fængselsfunktionærer som dyrker fritid med de indsatte, og at "frivilligheds-konceptet" derfor er problematisk.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at ledelsen havde et ønske om at ansætte en fritidskoordinator, men at dette ikke var muligt på grund af de besparelser som statsfængslet er blevet pålagt. Ledelsen oplyste imidlertid at ledelsen er opmærksom på at fritiden i statsfængslet kan forbedres, og at ledelsen nærmere vil overveje "frivilligheds-konceptet".

Jeg beder om at modtage en kopi af de seneste (ugentlige) oversigter over fritidsaktiviteter for de enkelte afdelinger. Jeg beder i den forbindelse statsfængslet om at oplyse om nogle af de planlagte aktiviteter blev aflyst.

Jeg har noteret mig at ledelsen er opmærksom på at fritiden i statsfængslet kan forbedres, og at ledelsen nærmere vil overveje "frivillighedskonceptet". Jeg beder statsfængslet om at oplyse resultatet af disse overvejelser.

Jeg beder endvidere statsfængslet om at oplyse om afviklingen af fritiden i statsfængslet generelt er forbedret i forhold til situationen på inspektionstidspunktet.

5. Samtaler med talsmændene

Under inspektionen havde jeg som nævnt både en samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger og en samtale med talsmanden for behandlingsafdelingen O.

Det fremgår af statsfængslets interne regelsamling at talsmændene for henholdsvis den halvåbne afdeling K-L og behandlingsafdelingen O ikke har adgang til at deltage i de møder som afholdes mellem talsmændene på de almindelige åbne afdelinger, men at talsmændene for afdelingerne K-L og O efter behov kan henvende sig skriftligt til fællestalsmanden for de almindelige åbne afdelinger.

Som nævnt i indledningen forelagde jeg det som talsmændene havde rejst for ledelsen under den afsluttende samtale, og i breve af henholdsvis 3. og 5. marts 2010 fulgte jeg op på disse samtaler.

Nogle af de spørgsmål som talsmændene rejste, blev afsluttet i brevene til talsmændene og andre er medtaget de relevante steder under gennemgangen ovenfor. De resterende spørgsmål er gennemgået nedenfor.

5.1. Samtale med talsmændene for de almindelige åbne afdelinger

5.1.1. Beløbsgrænse mv.

Talsmændene oplyste at de indsatte efter endt udgang kun må medbringe en pose med madvarer til en værdi af 250 kr. Talsmændene ønskede at få hævet den beløbsgrænse.

Talsmændene ønskede endvidere at besøgende i statsfængslet får mulighed for at medbringe lidt madvarer til den indsatte.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at beløbsgrænsen er fastsat for at sikre købmanden en vis omsætning og hermed sikre statsfængslets mulighed for at have sin egen købmandsbutik.

Ledelsen tilkendegav imidlertid at ledelsen nærmere ville overveje talsmændenes ønsker, herunder om beløbsgrænsen på 250 kr. eventuelt kan hæves.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse resultatet af disse overvejelser.

5.1.2. De kvindelige indsattes særlige behov

Talsmændene oplyste at de kvindelige indsatte ønsker et større udbud end det som købmanden kan tilbyde af produkter (cremer, hårfarve m.m.), og at de kvindelige indsatte samtidig efterspørger større diskretion i forbindelse med køb af hygiejneprodukter (tamponer m.m.) Talsmændene oplyste endvidere at de kvindelige indsatte derfor gerne vil have mulighed for at handle i Matas med jævne mellemrum.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at ledelsen ikke – af ressourcemæssige grunde – var indstillet på at lade de kvindelige indsatte handle i Matas med jævne mellemrum.

Ledelsen oplyste at det imidlertid kan aftales med købmanden at varer forudbestilles og medbringes i en pose som afleveres til den enkelte. Dette vil øge diskretionen. Ledelsen oplyste endvidere at der tidligere har været indgået en aftale med købmanden om en sådan ordning.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om der på ny er indgået en sådan aftale med købmanden.

Herudover oplyste ledelsen under den afsluttende samtale at de nævnte produkter i princippet kan medbringes i de indsattes toilettasker efter endt udgang, medmindre det på nogen måde er uforeneligt med ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Jeg har noteret mig at indholdet i de indsattes toilettasker i princippet kan medbringes efter endt udgang, og jeg foretager mig på den baggrund ikke mere i forbindelse med de kvindelige indsattes ønske om et større udbud af produkter til personlig pleje.

5.1.3. Statsfængslets sagsbehandlingstid

Talsmændene klagede over at socialrådgivernes sagsbehandlingstid på nogle af statsfængslets afdelinger er meget lang.

Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale at ledelsen tidligere havde bedt om at modtage konkrete klager over socialrådgivernes sagsbehandlingstid, men at ledelsen ikke havde modtaget sådanne klager.

Ledelsen oplyste endvidere at ledelsen imidlertid sammen med den enkelte afdelingsleder vil se nærmere på socialrådgivernes sagsbehandlingstid.

Da ledelsen sammen med den enkelte afdelingsleder vil se nærmere på socialrådgivernes sagsbehandlingstid, og da jeg forstår at ledelsen også er villig til at behandle konkretiserede klager, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette punkt.

5.1.4. Anmodningssedler

Under inspektionen beklagede talsmændene manglen på tilbagemeldinger på de indsattes skriftlige henvendelser (anmodningssedler).

Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale at der efter fast praksis holdes en samtale med den indsatte inden for 1 uge efter aflevering af en anmodningsseddel, og at den indsatte – i forbindelse med afleveringen af en anmodningsseddel – får en skriftlig kvittering.

Det er vigtigt at alle anmodningssedler ekspederes hurtigst muligt. Jeg beder statsfængslet om at oplyse om statsfængslet har en suppleantordning som sikrer at henvendelser som er adresseret til en ansat som er fraværende, ekspederes af en anden.

5.2. Samtale med talsmanden for behandlingsafdelingen O

5.2.1. Behandlingsfaciliteter

Talsmanden oplyste at afdelingens opholdsstue der benyttes af alle indsatte og personale på én gang til behandling mv., er for lille.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at afdelingen er bygget til 14 indsatte, men at der ikke før nu havde været 14 indsatte på afdelingen.

Jeg beder om statsfængslets bemærkninger til det som talsmanden har anført om at behandlingsfaciliteterne på afdelingen er for små, herunder om der muligheder for at afhjælpe dette problem.

6. Andre forhold

6.1. Købmand, forplejning

Der er selvforplejning i statsfængslet, og de indsatte har mulighed for at købe deres madvarer i statsfængslets købmandsbutik som er åben på hverdage efter arbejdstids ophør.

De indsatte får (som udgangspunkt) sammen med deres løn et fast beløb til kostpenge.

Det fremgår af husordenen for afdeling O at de indsatte på den afdeling ikke får udbetalt kostpenge da beløbet indgår i en pulje til fælles madlavning. Der udbetales imidlertid kostpenge til de indsatte på afdelingen i forbindelse med weekendudgange.

Det fremgår endvidere af husordenen for afdeling O at alle de indsattes måltider tilberedes og indtages sammen med personalet på afdelingen. Indkøb til den fælles madlavning foretages ikke i statsfængslets købmandsbutik, men to gange ugentligt i en butik uden for statsfængslets område. De indsattes private indkøb (kioskvarer m.m.) kan ifølge husordenen foretages tirsdag, onsdag og torsdag i statsfængslets købmandsbutik mod levering af en bestillingsseddel til personalet på afdelingen. Bestillingssedlen skal afleveres til personalet senest kl. 14.00 på de nævnte ugedage. Ordningen med bestillingssedler bruges dog ifølge statsfængslets oplysninger ikke i praksis da de indsattes private indkøb i stedet foretages med personaleledsagelse de nævnte dage.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om statsfængslet på den baggrund har overvejet at ændre husordenen.

Det fremgår af husordenen for den halvåbne afdeling K-L at de indsatte har mulighed for at handle i statsfængslets købmandsbutik mandag mellem kl. 15.20-15.45, tirsdag mellem kl. 15.20-16.30 samt torsdag og fredag mellem kl. 14.30-14.55.

Statsfængslets købmandsbutik drives af Lokalbrugsen Stenderup. Ledelsen oplyste under den indledende samtale at samarbejdet fungerer tilfredsstillende. Hver tredje

måned holdes der købmandsudvalgsmøder, og fællestalsmanden for de almindelige åbne afdelinger har mulighed for én gang ugentligt at tale med købmanden.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om talsmændene på afdelingerne K-L og O og så har mulighed for (én gang ugentligt) at tale med købmanden.

Under den afsluttende samtale bad jeg ledelsen om at sende mig en kopi af forpagtningskontrakten mellem statsfængslet og købmanden. Jeg har senere den 4. marts 2010 modtaget en kopi af forpagtningskontrakten.

Forpagtningskontrakten indgået mellem statsfængslet og Lokalbrugsen Stenderup giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Ledelsen oplyste under inspektionen at statsfængslet planlægger at etablere en ny købmandsbutik da forholdene i de nuværende lokaler ikke er optimale. Projektet afventer imidlertid udfaldet af sagen om skimmelsvamp i afdeling G-H da en ny købmandsbutik eventuelt kan etableres i en nyopført bygning.

Jeg henviser til min anmodning under pkt. 2.3 om en status i sagen om skimmelsvamp.

6.2. Euforiserende stoffer

Spørgsmålet om problemer med euforiserende stoffer i statsfængslet indgik også i rapporten om min tidligere inspektion af statsfængslet.

Ledelsen oplyste under den indledende samtale at der (fortsat) er euforiserende stoffer i statsfængslet, og at personalet jævnligt finder primært hash og forskellige former for piller. Statsfængslet forsøger imidlertid på alle mulige måder at bekæmpe problemet bl.a. ved at gå efter bagmændene.

Det blev oplyst at der jævnligt foretages undersøgelser af de indsatte og deres stuer, og at narkohunde ofte – også uanmeldt – undersøger statsfængslet.

Herudover aflægger de indsatte urinprøver til kontrol for stoffer. Ifølge statsfængslets resultatkontrakt skal statsfængslet gennemføre 1102 urinprøvekontroller i 2010. 333 af

disse urinprøvekontroller skal foretages på behandlingsafdelingen O. Herudover skal mindst 385 urinprøvekontroller udtages som tilfældige stikprøver.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om praksis for udtagelse af de indsatte til stikprøvekontrol.

Jeg har noteret mig at statsfængslet efter det oplyste fortsat forsøger på alle mulige måder at bekæmpe narkotikarelaterede problemer i statsfængslet, og jeg går ud fra at ledelsen og det øvrige personale også fremover vil bruge mange ressourcer på bekæmpelse af narkotikarelaterede problemer i statsfængslet.

6.3. Mobiltelefoner

Af § 57 i straffuldbyrdelsesloven fremgår det bl.a. at en indsat – i det omfang det er praktisk muligt – har ret til at føre telefonsamtaler, og at justitsministeren kan fastsætte regler om gennemførelsen af de indsattes ret til at føre telefonsamtaler. Der er i bekendtgørelse nr. 1020 af 28. oktober 2009 om adgangen til at telefonere for indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner (telefonbekendtgørelsen) fastsat sådanne nærmere regler. Det fremgår af bekendtgørelsens § 6 at indsatte i åbne fængsler og pensioner kan gives tilladelse til at installere egen telefon på eget opholdsrum, medmindre ordens- eller sikkerhedshensyn eller hensyn til beskyttelse af den forurettede ved lovovertrædelsen i det enkelte tilfælde taler herimod.

I 2008 startede der i statsfængslet et pilotprojekt med mobiltelefoni.

Statsfængslets interne regelsamling indeholder nærmere regler om mobiltelefoner i statsfængslet. Det fremgår bl.a. at de indsatte kan få stillet en mobiltelefon (med begrænsede faciliteter) og oplader til rådighed af statsfængslet. Mobiltelefonen skal være fastgjort til stuen, og det er ikke tilladt at afmontere mobiltelefonen eller være i besiddelse af en anden mobiltelefon på statsfængslets område. De indsatte skal bruge deres eget simkort til mobiltelefonen, og alle udgifter forbundet med brug af mobiltelefonen er den indsattes. Simkort kan enten medbringes i statsfængslet eller købes hos statsfængslets købmand.

Overtrædelse af reglerne om brug af mobiltelefoner kan ifølge statsfængslets interne regelsamling medføre disciplinærstraf, jf. bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 8.

7. Rapportgennemgang

Som nævnt anmodede jeg under inspektionen om rapportmateriale om de seneste 10 sager (forud for varslingen den 12. januar 2010) om udelukkelse fra fællesskab efter § 63 i straffuldbyrdelsesloven. Min anmodning omfattede både notater der er udarbejdet i klientsystemet "til sagen", notater der er udarbejdet "til klienten" og eventuelle underliggende rapporter.

Under inspektionen den 25. februar 2010 modtog jeg 10 sager om afsluttede midlertidige udelukkelser fra fællesskabet.

Ved min anmodning havde jeg egentlig kun sager hvori der var truffet en afgørelse om (endelig) udelukkelse fra fællesskab efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1, i tanke. Da det ikke fremgik tydeligt af min anmodning – hvilket jeg beklager – og da jeg ikke har modtaget sådanne sager, har jeg valgt at gennemgå sagerne om midlertidig udelukkelse.

I alle 10 sager om midlertidig udelukkelse fra fællesskab modtog jeg udskrifter af notaterne "til sagen", men i ingen af sagerne modtog jeg udskrifter af notater "til klienten".

Fra sagen om min inspektion den 6. marts 2008 af Arresthuset i Holstebro er jeg bekendt med at modulet "midlertidig udelukkelse fra fællesskab" i klientsystemet kun genererer én udskrift som har titlen "til sagen". Direktoratet har i denne sag også oplyst at en indsat der ønsker aktindsigt i et notat om en midlertidig udelukkelse, vil kunne få udleveret notatet "til sagen", eventuelt efter at institutionen har undtaget de oplysninger der i medfør af forvaltningsloven § 9, stk. 4, ikke er undergivet aktindsigt.

I 6 sager modtog jeg underliggende rapporter om det forhold der gav anledning til udelukkelsen. I 2 af de 6 sager ligger den samme rapport til grund for den midlertidige udelukkelse fra fællesskab.

I 7 sager modtog jeg en (efterfølgende) forhørsprotokol, og i 1 sag modtog jeg notater om overførsel "til sagen" og "til klienten". Herudover modtog jeg i 2 sager "rekvisition af analyse for misbrugsstoffer i urin, og i 1 sag modtog jeg udskrift fra personjournalen.

I den ene af de 7 sager hvor jeg modtog en (efterfølgende) forhørsprotokol fremgår det at den midlertidige udelukkelse fra fællesskab blev afsluttet den 22. december 2009 efter endt forhør. Den vedhæftede forhørsprotokol vedrører (imidlertid) et forhør

der blev afholdt den 8. februar 2010. Det drejer sig om sagen med j.nr. 2009/204/00630-0022.

Så vidt ses vedrører den vedhæftede forhørsprotokol et andet forhold. Da det fremgår af sagen at den midlertidige udelukkelse fra fællesskab blev afsluttet efter endt forhør, går jeg ud fra at der har været afholdt et forhør i sagen. Jeg beder om at få oplyst om det er korrekt forstået, og i bekræftende fald beder jeg om at modtage det forhørsnotat som vedrører denne sag.

Ved min gennemgang af sagerne har jeg ikke taget stilling til selve beslutningen om midlertidig udelukkelse fra fællesskab. Jeg har navnlig set på om proceduren efter gældende regler er blevet fulgt.

7.1. Lidt om sagerne

Sagerne vedrører midlertidige udelukkelse fra fællesskab i perioden fra den 10. december 2009 til og med den 13. januar 2010. Det vil sige en periode på godt 1 måned.

I 5 af sagerne er der henvist til straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 2, jf. § 63, stk. 1, nr. 1, (for at forebygge voldsom adfærd). I de 5 øvrige sager er den midlertidige udelukkelse sket fordi den indsatte udviste en grov eller oftere gentagen utilladelig adfærd som er åbenbart uforenelig med fortsat ophold i fællesskab med andre indsatte, jf. straffuldbyrdelseslovens 63, stk. 2, jf. § 63, stk. 1, nr. 3.

I 2 af de tilfælde hvor der blev afholdt efterfølgende forhør, ophørte den midlertidige udelukkelse fra fællesskab før forhøret blev indledt. I 2 andre tilfælde ophørte den midlertidige udelukkelse fra fællesskab da forhøret blev afsluttet, og i 2 øvrige tilfælde ophørte den midlertidige udelukkelse fra fællesskab efter forhøret blev afsluttet. For så vidt angår det sidste tilfælde (j.nr. 2009/204/00630-0022) henviser jeg til det anførte under pkt. 7.

De midlertidige udelukkelse fra fællesskab varede mellem 1 time og 45 minutter og 2 døgn, 18 timer og 35 minutter.

7.2. Betingelser

Reglerne om udelukkelse fra fællesskab findes i straffuldbyrdelseslovens § 63 og i bekendtgørelse nr. 440 af 30. maj 2008 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. Til bekendtgø-

relsen knytter sig vejledning nr. 28 af 3. juni 2008 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv., i fængsler og arresthuse.

Efter § 63, stk. 1, kan en indsat udelukkes fra fællesskab med andre indsatte hvis det er nødvendigt for at forebygge undvigelse, strafbar virksomhed eller voldsom adfærd (nr. 1), for at gennemføre foranstaltninger der er nødvendige af sikkerhedshensyn eller påkrævet for at gennemføre en almindelig sundhedskontrol eller forebygge smittefare (nr. 2), eller fordi den indsatte udviser en grov eller oftere gentagen utilladelig adfærd som er åbenbart uforenelig med fortsat ophold i fællesskab (nr. 3).

Hvis der er grund til at antage at betingelserne i stk. 1 for udelukkelse fra fællesskab eller for overførsel er opfyldt, kan institutionen midlertidigt udelukke den indsatte fra fællesskab med andre indsatte mens spørgsmålet om (endelig) udelukkelse eller overførsel behandles, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 2.

I ingen af de 10 sager som jeg har modtaget, blev der efterfølgende truffet afgørelse om (endelig) udelukkelse fra fællesskab. Dog har jeg i sagen med j.nr. 2009/204/00630-0022 (formentlig) modtaget et forhørsnotat om et andet forhold. Jeg henviser til det anførte under pkt. 7.

Der blev i 3 sager efterfølgende truffet afgørelse om overførsel. I det ene tilfælde blev den indsatte overført til fortsat strafudståelse i et lukket fængsel, mens de indsatte i de 2 øvrige tilfælde blev overført til fortsat strafudståelse i en ensartet afsoningsinstitution.

På grund af det manglende forhørsnotat i sagen med j.nr. 2009/204/00630-0022 ved jeg ikke hvad resultatet blev i denne sag. I 2 tilfælde blev den indsatte ved et efterfølgende forhør ikendt strafcelle, og i det ene af de 2 tilfælde blev den indsatte ud over strafcelle ikendt en bøde. I 1 tilfælde blev den indsatte ved et efterfølgende forhør ikendt en bøde og fik tilbagekaldt sin udgangstilladelse. Herudover blev den indsatte i 1 tilfælde ved et efterfølgende forhør ikendt et tillæg til sin strafberegning og fik tilbagekaldt sin udgangstilladelse. I de 2 sidste tilfælde skete der ikke yderligere.

Jeg beder statsfængslet om en udtalelse om det forhold at der (ud over sagen med j.nr. 2009/204-00630-0022) i 6 af de 10 sager som jeg har modtaget, efterfølgende hverken blev truffet afgørelse om (endelig) udelukkelse fra fællesskab eller afgørelse om overførsel til en anden institution.

7.3. Afskæring af partsaktindsigt mv.

Ved lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven, skete der en afskæring af retten til partsaktindsigt (se nu § 9, stk. 4, i forvaltningsloven) i visse sagstyper, f.eks. sager om udelukkelse fra fællesskab og sager om overførsel. Det indebærer at der ikke længere skal ske partshøring i sager hvor der kun træffes afgørelse i denne sagstype.

I sager om midlertidig udelukkelse fra fællesskab skal den indsatte orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter og have lejlighed til at udtale sig i sagen, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

I sager om midlertidig udelukkelse fra fællesskab hvor der ikke foreligger et notat "til klienten", kan den indsatte som tidligere nævnt få notatet "til sagen" – eventuelt efter undtagelse af oplysninger efter forvaltningslovens § 9, stk. 4, jf. pkt. 7 ovenfor.

Reglerne i forvaltningslovens § 9, stk. 4, er ikke til hinder for at der efter omstændighederne gives meroffentlighed og en nærmere begrundelse hvis hverken private eller offentlige interesser taler imod det, jf. forarbejderne til lovændringen fra 2002 og pkt. 8, 5. afsnit, i vejledningen om udelukkelse fra fællesskab.

7.3.1. Udtaleret mv.

I modulet til brug for midlertidige udelukkelse fra fællesskab er der et pkt. 6 til brug for angivelse af "Indsattes udtalelser", jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

I 5 tilfælde er der intet anført under punktet.

Jeg går ud fra at den indsatte i de 5 tilfælde (i overensstemmelse med det fortrykte i notatet om midlertidig udelukkelse fra fællesskab) også fik lejlighed til at udtale sig, jf. § 4, stk. 1, i bekendtgørelsen, men at den indsatte ikke har ønsket at udtale sig i sagen. Jeg lægger herefter til grund at den indsatte i alle 10 sager har haft lejlighed til at udtale sig i overensstemmelse med § 4, stk. 1, i bekendtgørelsen. Jeg kan dog oplyse at jeg tidligere har anbefalet at punktet til indsattes udtalelse altid udfyldes, og at der således også gøres notat når en indsat ikke har haft bemærkninger.

Efter § 5, stk. 4 og 5, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab skal der udfærdiges et notat med bl.a. en begrundelse for afgørelsen. Disse bestemmelser gælder imidlertid kun for endelige afgørelser om udelukkelse fra fællesskab. Notaterne i

sagerne om midlertidig udelukkelse fra fællesskab indeholder dog punkter til notat om grundlaget og baggrunden for udelukkelsen (og et punkt til notat om begrundelsen for ophør) der skal udfyldes i forbindelse med midlertidige udelukkelse.

I de notater som jeg har modtaget, er der i alle tilfælde under pkt. 4 "Grundlag" henvist til den relevante del af § 63, stk. 1, i straffuldbyrdelsesloven. Det fremgår endvidere som en standard i alle tilfælde at den indsatte er orienteret om reglerne for anbringelsen.

Notatets pkt. 7 "Baggrund" skal indeholde oplysninger om de faktiske omstændigheder som statsfængslet har tillagt væsentlig betydning ved afgørelsen om midlertidig udelukkelse fra fællesskab (og som den indsatte ikke kan få aktindsigt i på grund af bestemmelsen i forvaltningslovens § 9, stk. 4, medmindre der gives meroffentlighed).

8 af de sager som jeg har modtaget, indeholder under pkt. 7 nærmere oplysninger om det faktiske grundlag for afgørelsen.

I 1 sag (j.nr. 2009/204/00598-0013) fremstår det som er anført under punktet imidlertid mere som den indsattes udtalelse. Det som (kort) er anført under notatets pkt. 4 "Grundlag" efter henvisningen til den relevante bestemmelse i straffuldbyrdelsesloven, fremstår derimod som baggrunden for udelukkelsen.

Jeg beder statsfængslet om at oplyse om ovenstående antagelse er korrekt.

I den sidste af de 10 sager som jeg har modtaget (j.nr. 2009/204/00583-0050), er der intet anført under pkt. 7 "Baggrund".

Det er beklageligt at notatet i det sidste tilfælde ikke indeholder oplysninger om det faktiske grundlag for afgørelsen.

7.4. Ophør

Udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning der straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 7, 1. pkt.

For så vidt angår midlertidige udelukkelse fremgår det af bekendtgørelsens § 4, stk. 2, at sådanne udelukkelse ikke må udstrækkes i længere tid end det er nødvendigt

for behandlingen af spørgsmålet om udelukkelse eller overførsel, og at en midlertidig udelukkelse højst kan vare i 5 dage medmindre ganske særlige omstændigheder gør sig gældende.

Når udelukkelse fra fællesskab bringes til ophør, skal der gøres notat om dato og klokkeslæt for ophøret, jf. § 8, stk. 1, i bekendtgørelsen.

Der er i alle sager gjort notat om dato og klokkeslæt for både udelukkelsens påbegyndelse og ophør.

Som nævnt ovenfor varede udelukkelse mellem 1 time og 45 minutter og 2 døgn, 18 timer og 35 minutter.

Jeg har ingen bemærkninger til udstrækningen af de midlertidige udelukkelse fra fællesskab.

Som det fremgår ovenfor, indeholder notaterne i sagerne om midlertidig udelukkelse fra fællesskab også et punkt til notat om begrundelse for ophør af udelukkelsen (som den indsatte heller ikke kan få aktindsigt i, jf. bestemmelsen i forvaltningslovens § 9, stk. 4, medmindre der gives meraktindsigt).

I 6 af de sager som jeg har modtaget, er der intet anført under pkt. 8 "Begrundelse for ophør".

Det er beklageligt at der i 6 tilfælde ikke er gjort notat om begrundelsen for ophør af den midlertidige udelukkelse fra fællesskab.

Jeg beder statsfængslet om generelt at være opmærksom på at alle punkterne i notaterne om midlertidig udelukkelse fra fællesskab udfyldes i de enkelte sager.

7.5. Kompetence

Kompetencen til at træffe beslutning om midlertidig udelukkelse fra fællesskab ligger hos institutionen, jf. § 63, stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven.

Beslutningen om midlertidig udelukkelse fra fællesskab er i 7 tilfælde truffet af en fængselsbetjent. I 1 tilfælde er beslutningen truffet af en fængselsbetjent på prøve, og

i de 2 sidste tilfælde er beslutningen om midlertidig udelukkelse fra fællesskab truffet af en overvagtimester.

Beslutningen om ophør af den midlertidige udelukkelse fra fællesskab er i 6 tilfælde truffet af en afdelingsleder. I de resterende 4 tilfælde er beslutningen truffet af en overvagtimester.

Følgende fremgår bl.a. af pkt. 2 i vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgang til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner (delegationsvejledningen):

”Inden for rammerne af straffuldbyrdelsesloven og de administrative regler i medfør af loven samt eventuelle tjenstlige forskrifter m.v. er det op til institutionens leder selv – under ansvar for Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen – nærmere at fastlægge de lokale kompetenceforhold og arbejdsgange. Det gælder hvad enten en kompetence er henlagt til institutionen eller til institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil.”

Følgende fremgår endvidere af pkt. 11 i delegationsvejledningen:

”I de øvrige tilfælde, hvor kompetencen alene er henlagt til institutionen, vil det formentlig normalt være tilstrækkeligt, at kompetenceforholdene og arbejdsgangene i højere grad (eller eventuelt alene) afhænger af lokal uskreven praksis.”

Selvom jeg kun har modtaget sager om midlertidig udelukkelse fra fællesskab, beder jeg statsfængslet om at oplyse om statsfængslet har fastsat interne kompetenceregler. I bekræftende fald beder jeg om at modtage en kopi heraf.

Jeg beder endvidere statsfængslet om – hvis det ikke fremgår af interne kompetenceregler – at oplyse hvordan inspektionen fører tilsyn med området for (midlertidig) udelukkelse fra fællesskab, jf. også min anmodning om en udtalelse under pkt. 7.2 om det forhold at der i 6 af sagerne efterfølgende hverken blev truffet afgørelse om udelukkelse fra fællesskab eller om overførsel. For så vidt angår sagen med j.nr. 2009/204/00030-0022 henviser jeg til det som jeg har anført ovenfor om det manglende resultat i denne sag.

7.6. Andre sager

En af sagerne drejede sig om en indsat der blev midlertidigt udelukket fra fællesskab efter at han var blevet overfaldet af en anden indsat. Der er henvist til § 63, stk. 2, jf. § 63, stk. 1, nr. 3, (fortsat ophold i fællesskab uforsvarligt) som grundlag for at udelukke

den indsatte midlertidigt fra fællesskab. Det drejer sig om sagen med j.nr. 2009/204/00653-0011.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1, nr. 3, kan en indsat udelukkes fra fællesskab hvis det er nødvendigt "fordi den indsatte udviser en grov eller oftere utilladelig adfærd som er åbenbart uforenelig med fortsat ophold i fællesskab med andre indsatte."

Jeg beder statsfængslet om en udtalelse om hjemlen for udelukkelse i dette tilfælde.

Opfølgning

Jeg beder om at statsfængslet sender de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg også beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet Møgelkær, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.